

Martina Hynková Vrbová

ŽIJU BEZ DĚTÍ

Příběhy žen, které se nestaly matkami

Ilustrovala Michaela Adamčíková

 PRESS

Žiju bez dětí

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Martina Hynková Vrbová
Žiju bez dětí – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všetchna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Martina Hynková Vrbová

ŽIJU BEZ DĚTÍ

Příběhy žen, které se nestaly matkami

Ilustrovala Michaela Adamčíková

Slovo úvodem

Jsou bezdětné ženy skutečně tak zoufalé a nenaplněné, anebo daly přednost kariéře, svobodě, jsou sobecké a užívají si života bez dětí?

Ať už bezdětnost je nebo není dobrovolná, většinou vyvolává podezřívavé reakce. Víím, o čem mluvím. Zažila jsem to. A co víc, zoufalá a nenaplněná jsem nebyla jen pro své okolí, ale především sama pro sebe. „Žena rovná se matka, tak to přeci má být. Měla to tak moje máma, babička, prababička – všechny naplnily předem dané očekávání přivést na svět potomka, předat geny. Jen já selhala. Asi je se mnou něco špatně, když se mi nedaří otěhotnět.“ Takovými myšlenkami jsem se před mnoha lety trýznila, moje mysl se ztotožnila s hlubokými negativními přesvědčeními, která se k neplodnosti po staletí vážou, a já se točila v začarovaném kruhu viny, nenaplněných očekávání a pocitu oběti, která se jen dívá na to, co jiné ženy mají samozřejmě a bez úsilí. Děti se pro mne v té době staly zdrojem utrpení.

I když se má situace později změnila, otázky, jak vlastně bezdětné ženy žijí, čím a jak si naplňují život a co je jejich posláním, když to není mateřství, ve mně neutichly. V průběhu mnoha let, kdy se naše domácnost postupně zaplnila dětmi adoptovanými i biologickými, se mi myšlenky k období bezdětnosti čas od času vracely. Až Ludmila, moje dobrá přítelkyně, se mě jednou zeptala: „Proč o tom nenapišeš knížku nebo nenatočíš dokument?“

Její jasná otázka mě popostrčila od myšlenek k akci. Bezdětnost je tématem citlivým, intimním a televizní štáb čítající více lidí jsem si u takového rozhovoru nedokázala představit. Moje volba tedy padla na knihu. Napsala jsem námět a oslovila několik nakladatelství. Úspěch se dostavil až po nějaké době. Mezitím jsem se setkala s několika ženami, vesměs s bývalými spolužačkami a vznikly tak první rozhovory o příčinách jejich bezdětnosti. Sebrala jsem také odvahu a napsala známému spisovateli Aleši Palánovi, jehož knížku rozhovorů se šumavskými samotáři jsem přečetla jedním dechem a byl mi velkou inspirací. Stála jsem o jeho názor na zvolené téma i na několik již napsaných rozhovorů. Bylo pro mě zásadní, že Aleš Palán můj vznikající knižní projekt podpořil. Téma bezdětnosti se mu líbilo, považoval ho za důležité a také mě trochu navedl na to, jak obsáhlé knižní rozhovory vést. Je totiž rozdíl klást otázky respondentovi během krátkého rozhovoru před kamerami v televizním studiu a sedět naproti ženě, která se po překonání prvotní nedůvěry ze zapnutého nahrávání v telefonu postupně svěřuje s mnoha důležitými a citlivými okamžiky svého života. O tom

všem se mnou spisovatel Aleš Palán mluvil, a také mi doporučil nakladatelství, kde se mě ujali a já tak mohla na knize rozhovorů s bezdětnými ženami začít pracovat.

Během tří let, do kterých vstoupil covid i válka na Ukrajině, jsem se seznámila s mnoha ženami, které mě nechaly nahlédnout do svého soukromí. To, že jsem ani jednu osobně neznala, se ukázalo být dobrým startem pro rozhovor. S mými bývalými spolužačkami jsme k sobě měly příliš blízko a mně tak scházel potřebný odstup a nezaujatost. Janě a Noře chci na tomto místě poděkovat. Díky jejich velkorysosti k mým intimním otázkám, jsem se trochu „otrkala“, a pak už jsem se méně ostýchala ptát se zcela neznámých žen na jejich soukromí.

Časem jsem si uvědomila, jak velkou zodpovědnost mám. Neznaly jsme se, a přesto se mi svěřily se svými prohrami, radostmi, odhodláními, křehkostí, hledáním a důvěrou v život i smrt. Postupně zbouřaly všechny domněnky a přesvědčení o tom, jaké bezdětné ženy jsou. Sobeckost ani zoufalství, tedy dvě nejčastější nálepky, které jim lidé lehkovážně dávají, jsem při hovorech s žádnou z nich neobjevila. Za to jsem zjistila, že mnohé z nich pomáhají matkám s dětmi. **Lucie** pro ně na nejrůznějších festivalech staví velký červený stan, vystlaný uvnitř polštářky a kožešinami, kde mohou vzájemně sdílet mnohá témata anebo jen tak chvíli plynout časem bez povinností a starostí. **Stáňa** je oblíbenou tetou a důvěrníci pro neteře a synovce v rodině. A taky rádcem na telefonu při práci na složitých domácích úkolech. **Monika** jako životní koučka vede ženy k lásce a sebezřetím. **Anežka** se neváhá postavit ne-spravedlnosti a odsudkům na úkor slabších a pětadevadesátiletá paní **Marie** pečuje až do samého konce svého života o všechny své blízké. Ano, tyto konkrétní bezdětné ženy na rozdíl od nás, mnohdy unavených matek, mají trpělivost, energii a čas být k dispozici a naslouchat blízkým i vzdáleným ženám a jejich dětem.

O zoufalství se mnou některé respondentky během rozhovoru mluvily, ale právě ono zoufalství a utrpení bylo často hnacím motorem pro jejich vnitřní proměnu. **Blanka**, toužící po dětech, byla ochotná udělat pro mateřství mnoho. Opakovaně se pokoušela pod lékařským dohledem otěhotnět. Psychické bolesti, která se v ní na dlouhou dobu uhnízdila, dobře rozumím, prožívala jsem ji během svých nesčetných marných pokusů podobně. Blanka prací na sobě došla do bodu, kdy si uvědomila, že bojovat za něco, co jí osud nedopřeje, je vyčerpávající a marné.

Ptáte se, co ženy v této knize spojuje, co mají společného? Kromě toho, že ani jedna neporodila živé dítě, prochází všemi rozhovory jako červená niť pokora a důvě-

ra v to, co nás přesahuje – ať už tomu říkáme Vesmír, Bůh nebo transcendentno. V pořadí druhá **Lucie** se na prahu čtyřicítky nenechá vyvést z klidu, důvěřuje životu a říká: „*Když dítě přijde, tak přijde, a když ne, tak ne, nechávám to plynout.*“ Životní partnerky **Hana a Alena** došly k rozhodnutí, že když jim biologicky není dáno mít spolu dítě, nebudou se o ně pokoušet. Bezdětnost přijímají s pokorou, vždyť kdo ví, jestli je tím osud vlastně nechrání. Nikdy nevíme, co pro nás život chystá a jestli dočasné štěstí z narozeného miminka nebude jednou těžkou životní zkouškou.

Všem respondentkám děkuji za jejich čas, otevřenost, sdílení intimních momentů a důvěru v to, že jejich slova správně v celé šíři a kontextu pochopím. V rozhovorech se dostáváme ke vztahům s jejich rodiči, sourozenci, k současným a minulým partnerům, mluvíme o zdravotních problémech a komplikacích. Vzhledem k citlivosti těchto informací jsem se rozhodla zveřejnit pouze křestní jména respondentek. Jejich příjmení neuvádím, ale já i nakladatelství je samozřejmě známe.

Mým záměrem bylo najít pro knihu ženy, které se otevřeně podělí o svou životní zkušenost s bezdětností a pro druhé budou inspirací. Jsem vděčná za to, že tento záměr došel naplnění. S hledáním těchto úžasných bytostí mi pomohly kamarádky a kamarádky kamarádek, někdy šlo o náhodu. Ne všechny příběhy žen, se kterými jsem se setkala, v knize najdete. Byly to maličkosti, které nakonec rozhodly o tom, že jsme zůstaly jen u příjemného setkání. Každé střetnutí bylo ale pro tuto knihu důležité a při každém z nich jsem vnímala, jak jsou důvody bezdětnosti rozmanité a jak lehkomyšlné je nálepkovat.

Většina rozhovorů vznikala v domácím prostředí respondentek. V jednom případě jsme kvůli velké vzdálenosti využily online setkávání a s několika ženami jsem si povídala u nich v kanceláři, kterou si ovšem nepředstavujte sterilní a šedou. Aby byl výčet prostředí úplný, nesmím zapomenout na kavárny, ale najít takovou, kde není hluk, byl docela oříšek. S každou respondentkou jsem se setkala čtyřikrát, na každé schůzce jsme si povídaly přibližně hodinu a půl, rozhovor jsem nahrávala na telefon. Mezi jednotlivými schůzkami byly časové prodlevy okolo čtrnácti dnů. Na konci našeho několikaměsíčního setkávání jsem měla 5–6 hodin zvukového materiálu. Ten jsem poslala do nakladatelství, ve kterém jej obdivuhodná Petra Havelková slovo od slova přepsala. Přepisu i její mravenčí dramaturgické práce na této knize si velmi cením, stejně jako jejího lidského a vlídného přístupu. Byla pro mě důležitým vztyčným důstojníkem, na kterého jsem se obracela, když jsem potřebovala poradit anebo jen podpořit ve chvíli, kdy jsem měla pochybnosti. Petro, díky, díky, díky!

S přepsaným textem jsem si potom „hrála“. Vypsala jsem hlavní témata rozhovoru a k nim pak přiřazovala obsahově shodné pasáže v textu. Následně jsem rozhovor začala skládat znovu jako puzzle, které do sebe zapadají. Byly to okamžiky, kdy jsem zapomínala na čas, hledání hlavní linky rozhovoru a práce s textem se pro mě staly dobrodružstvím, o jehož existenci jsem do té doby ani netušila.

Důležitou součástí knížky jsou ilustrace Míši Adamčíkové. Poznaly jsme se před mnoha lety v lesní školce, kterou navštěvovaly naše děti. Tehdy jsem netušila, že Míša maluje. Byly jsme maminky, které se potkávaly ráno a odpoledne při vyzvedávání svých zašpiněných, ale zcela spokojených ratolesť. Děti pak společně přešly na stejnou základní školu a z nás se postupně staly kamarádky. Jednou mě Míša pozvala k ní na chalupu, že prý si uděláme holčičí víkend bez dětí. Právě jejich nepřítomnost byla pro naši pozdější spolupráci na této knize zásadní. Měly jsme totiž čas v klidu si povídat. V jednu chvíli, bylo to v kuchyni, mi Míša ukázala ilustrace k básnické sbírce, které právě dokončovala. Užasla jsem. Tak krásně kreslí moje kamarádka a já o tom nic nevím?! Tou dobou jsem vybírala ilustrátora pro moji knižní prvotinu a když jsem uviděla Míšiny obrázky, věděla jsem, že jsem to právě právě našla. Míše tímto děkuji za její nekonečnou fantazii, zpracování a obrazové obohacení všech rozhovorů. Bez nich by to nebylo ono. Důležité pro vznik ilustrací byla Míšina účast na každém z mých závěrečných setkání s respondentkou, kde „nasála“ její esenci a ženskost a na základě všech vjemů vytvořila jedinečnou ilustraci k danému životnímu příběhu. Navíc každý rozhovor, ještě v pracovní verzi, Míša četla a dávala mi neocenitelnou zpětnou vazbu. Občas nebyla příjemná a doporučovala něco předělat, ale vždy to bylo k lepšímu. Takže, milá Míšo, bylo mi ctí s tebou spolupracovat a jsem ráda, že naše společná tvorba a někdy náročné momenty nepokazily naše přátelství, ale právě naopak.

Děkuji mým kamarádům za podporu a mé rodině za trpělivost. Děti, vím, že jste mě často viděly schovanou za obrazovkou počítače, nepřítomnou, prožívající jiný příběh než ten váš. Ale fajn zjištění je, že jste si v mnoha situacích poradily a staly se zase o něco samostatnějšími.

Největší dík patří ženám za vše, co tomuto světu dávají a čím ho obohacují, ať už děti mají, anebo jsou bezdětné.

Obrazovka se rozsvítila a já jsem poprvé uviděla Blanku. Seděla na bílé pohovce, před ní na nízkém stolku stál počítač, na stěně za ní visely dva velké barevné obrazy. Byla v Makedonii a já v Praze.

A přesto ta dálka nic neznamenalala. Brzy jsem pochopila, že tahle žena dokáže vystihnout to, co i já jsem ve své době zažívala, čím jsem procházela a v co jsem zoufale doufala. V té době jsem dychtěla poznat takovou Blanku, která by mě chytla za ruku a chápala, co se mi děje. Tehdy jsem ji nepotkala.

O dvacet let později ji vnímám přes obrazovku počítače a vidím bojovníka, který nesložil zbraň ani ve chvíli, kdy už věděl, že nezvítězí. I přesto našel vnitřní sílu přerodit se z kukly do krásného zářivého motýla, který s radostí a lehkostí krouží po světě.

B

L

A

Příběh první

N

K

A

Ted' už to pro mě není každodenní téma jako před několika lety, ale většinou se mi to připomene, když někde vidím miminko. Na to mám takovou nějakou citlivost, ale vždycky záleží, v jaký je to situaci. Někdy se neděje vůbec nic, ale někdy se něco uvnitř mě děje, jako kdyby se objevil pocit toho nesplněného snu, nesplněný touhy. Ted' už to naštěstí není tak strašná bolest, předtím to bolelo, jako když vám vrazí nůž do těla. Já jsem se tak opravdu fyzicky cítila. Dneska už to bolí jenom trochu, ale už je to dobrý. Už to prostě není takový životní problém, taková velká věc.

Rozumím, už dokážete vnímat i další věci kolem sebe a už to není hlavní ústřední téma vašeho života.

Přesně tak. Najednou se to stalo jen jednou z věcí, které v životě nemůžu mít. Jak život postupoval a já jsem se taky nějak vnitřně vyvíjela, tak jsem asi pochopila, že my všichni opravdu nemůžeme mít všechno, co bychom si přáli, a že to tak prostě je. Navíc mám zpětně i pocit, že vždycky, když jsem o něco bojovala, když jsem se strašně snažila a ono to ke mně nepřicházelo samo, tak to vlastně nebyly ty správné cesty, protože se mi najednou ukazuje, že mám v životě následovat to, kde to plyne jako řeka, kde mě to samo veze jako na nějaký loďce. Příležitosti se otevírají samy a jediný, co mám dělat, je následovat ten proud. A ne se pořád otáčet zpátky na tu jednu věc, která prostě není a nebude. Protože to je, jako když jdete proti proudu, ale tím vlastně něco ztrácíte, protože ta řeka vás může dovést úplně někam jinam, na úplně jiný místa.

Řekla bych, že to, o čem ted' mluvíte, je výsledek nějakého delšího procesu, který se ve vás odehrál.

Ano.

Mám pocit, že jste byla hodně nastavená na to děti mít, je to pro ženu přirozené...

Určitě, kdybych slyšela někoho říkat, co říkám dneska, tak si myslím, že by mi to vůbec nepomohlo. Zraňovalo mě, když mi někdo říkal, že mám být trpělivá nebo že mám zatím dělat jiný věci nebo se soustředit na jiný věci. To na mě samozřejmě nefungovalo. Protože vy si to prostě přejete. A je to tak, jak říkáte, je to nějaká přirozenost, vychází to z vás a máte pocit, že to je věc, která se má stát a vy ji chcete a je vám přirozená. Máte to spojený s ženskostí. Jako žena toužíte po dítěti, těšíte se, toužíte po miminku, chcete se ho dotýkat, toužíte po tom, vidět to dítě růst, vidět jeho každodenní pokroky a mít z toho radost. A máte pocit, jako by vám tohle někdo vzal a držel to před vámi a nechtěl vám to dát. Cítíte se úplně bezmocná.

Ano.

Tisíckrát vám lidi kolem budou říkat: „Ještě budeš ráda, že nemáš děti...“ nebo to s tou trpělivostí a další takový věci. Ale ono to prostě nefunguje, protože v tu chvíli, kdy si to přejete a ono to nepřichází... a ono to nepřichází rok, dva roky, tři roky, čtyři roky... Během té doby dochází i ve vás k hodně změnám a vůbec se to nezlepšuje, vlastně se to jenom zhoršuje, tím jak ten čas ubíhá.

„Pořád se to zhoršuje, přicházíte o sebevědomí, úplně to nabourá vaši psychiku a možná i identitu, protože jste se viděla v roli matky a už jste tam směřovala, vaše identita tam měla nakročeno a najednou to tak prostě nebude.“

Začínáte pochybovat i o vztazích, protože kdo bude chtít být se ženou, která nemůže mít děti. Muži chtějí rodinu a chtějí děti. Co s tím? Co budu dělat? Přichází panika, co budu dělat.

A je to takové znejistění na všech úrovních.

Úplně to s vámi oťrese. Ve chvíli, kdy se objeví v mém životě nějaký muž, tak se mi to okamžitě vrací. Tohle asi zůstane otevřený a k tomu ještě nemám nějaký závěr.

Nedávno jsem někoho potkala. Ten muž je o hodně mladší než já. Říkala jsem si: „Nemám to useknout hned na začátku? Protože jemu je 38 a on bude chtít

rodinu a děti.“ Ale dneska se na to asi už dívám jinak, protože teď už to není o tom, že nemůžu mít děti, ale o tom, že už na to nemám věk.

A kolik je vám teď, Blanka?

44.

Takže vy, když řeknete ten věk, tak by to ti chlapi měli pochopit. Spoléháte na to trochu, ne?

Asi jo. Z toho věku je to tak nějak jasný, tím pádem už se neřeší nějaká moje ženská nedostatečnost, protože teď už je to opravdu jenom věk.

Jak jste se ocitla v Makedonii?

Jsem tady jen chvíli, budu tu učit studenty češtinu. Začínám příští týden. Zároveň učím online už šestý týden své studenty ve Vietnamu. Jsem v kontaktu se studenty, plánuji všechny lekce a pomalu se na to připravuju. Ale zároveň poznávám Makedonii, byla jsem tady na výletech, za kulturou. Jsem plná zážitků a mám takový to obrovský nadšení. Poznávám to místo a najednou jsem měla pocit, že když teď spolu máme mluvit na tohle téma, tak jako kdyby to bylo velmi daleko, jako kdyby to najednou nebylo součástí mě. Což je pro mě nesmírně zajímavý zjištění, protože já jsem ten odstup od bezdětnosti nikdy neměla. Kdybychom se potkaly před dvěma třemi lety, bylo by to jiné. Myslím si, že jsem se takhle ještě necítila. A to je pro mě takový překvapení, trochu šok.

Šok z toho, že už vás to tak netrápí?

Najednou se mi zdá, že jsem v nějaký nový fázi a úplně mě to překvapilo, protože jsem nevěděla, že v ní jsem. Ale teď se to děje, že jsme se potkaly a že se k tomu vracíme. A já jsem navíc na novém místě, tak se to tak všechno propojilo.

Tomu rozumím. A můžeme se vrátit do doby, kdy to bylo hlavní téma vašeho života?

Jo, jo, já si pamatuju, že jsem měla několik úplně příšerných okamžiků. Když už jsme se pokoušeli o miminko zhruba dva roky, tak jsme byli v takový skupině lidí,

na malým městě, odkud pocházím, a všichni měli děti. Postupně všichni naši kamarádi, páry, začaly mít děti.

Byla jste v té době vdaná?

Ano. My jsme se pořád pokoušeli a nic. A postupně všichni kolem nás měli děti. Těžce jsem reagovala na každý nový oznámení. Dneska vůbec nechápu, proč jsem hned neutekla. To bylo takový utrpení! Bylo to vlastně hrozně nezdravý prostředí, i když to, co se dělo, bylo v pořádku – lidi ve vašem okolí měli děti. Ale vy v takovém prostředí nesmíte být, protože vás to úplně ničí.

Z dnešního pohledu, teď jak tady jste, byste odešla dřív, aniž byste se musela takhle drásat?

Já jsem tomu nerozuměla, to jsem se taky dlouho v životě učila, že když se někde necítím dobře, ať už je to z jakéhokoliv důvodu, tak člověk musí chránit sám sebe. A tady opravdu šlo o duševní zdraví. Já jsem měla pořád tendenci se s těmi lidmi stýkat. Prostě vím, že mi to opravdu neprospívalo.

Co se dělo, když jste šla z nějakého takového setkání, schůzky, co vlastně bylo horší? Ty narozený děti, nebo ta břicha, povídání o tom a sdílení těch žen?

Nejhorší většinou bylo to oznámení těhotenství. Víím, že jsem to několikrát obřečela. Asi záleží, v jakým jste zrovna stadiu, jak moc se vás to dotkne, ale asi nejhorší byl okamžik, když jsem se dozvěděla, že je ta daná žena těhotná. Já jsem si tehle okamžik, tehle moment hrozně přála. Ale on tam u mě nenastával a u těch ostatních ano.

„S každým dalším oznámeným těhotenstvím to bylo, jak když do mě zabíjí hřebíky, a další a další a další a bylo to horší a horší a horší.“

Jak to nesl váš tehdejší manžel? Jestli třeba neměl nějakou sebezáchovnou reakci, hele, na to se dívat nebudeme, jdeme pryč.

Myslím si, že měl pocit, že je lepší, když jsme mezi lidmi, že mě to rozptýlí. Mám pocit, že v tomhle smyslu nikdy úplně neporozuměl, jak se cítím. Ne, že by nechtěl, ale měla jsem pocit, že to prostě vnímá jinak.

Chtěl to asi přebít těmi kontakty s lidmi a tou skupinou kamarádů. A vy jste tam vlastně čelila brutální konfrontaci s tím, že zase další žena, zase další z těch, co znám, čeká dítě a já se na to jenom dívám.

Přesně.

A šla jste ještě do hlubších stavů té bezmoci?

Ano. Ono to potom opravdu zhoršuje váš psychický stav.

Jak dlouho jste v té době byla vdaná?

Asi dva roky. Já jsem se vdávala, když mi bylo 29. Hned po svatbě jsme se začali pokoušet. Samozřejmě člověk znervózní, protože všichni máme představu, že to půjde hned. A že to je takový normální a přirozený.

Tušila jste, měla jste v sobě nějakou pochybnost, co když to nepůjde, nebo jste do toho šla s tím, že otěhotníte snadno?

Já si nejsem úplně jistá, ale myslím, že jsem měla nějaký pocit. Nevím, jestli se objevil hned, nebo velice brzo potom, třeba po dvou měsících. Dokonce si pamatuju, že když jsem byla hodně mladá, možná i jako dítě, už si nemůžu vzpomenout, viděla jsem nějaký dokument. Já ani nevím, jestli jsem ten dokument viděla, nebo jsem si ho vymyslela, protože ho prostě nemůžu najít. Ale viděla jsem nějaký dokument v televizi o ženách, o starších ženách, které nemohly mít děti. Neřeknu vám, jestli to byl český dokument, určitě to bylo česky, ale mohlo to být dabovaný. Byla tam nějaká žena, které bylo kolem 50, a jenom si pamatuju, že se jí v souvislosti s tím na něco ptali a že byla hrozně smutná. A to byl příklad ženy, která děti chtěla, ale nikdy je neměla. Tohle mi utkvělo v paměti, ale nedokážu si to dát do souvislostí. Opravdu jsem to viděla, nebo jsem si to během těch let vymyslela?

To, co vás na ní zaujalo, byl ten její smutek?

Ano. A myslím, že jsem měla tušení, že to nepůjde, i když úplně nevím, z čeho to tušení vyplývalo. Jestli to třeba taky nesouviselo s pocitem, že si to nezasloužím. Nějak v souvislosti s nastavením mé osobnosti v té době, kdy jsem ještě úplně nevěděla, kdo jsem.

Kolik vám bylo, když jste samu sebe ještě hledala?

To bylo kolem třicítiky. Což se samozřejmě zdá, že už byste to měla vědět, ale já si nemyslím, že to takhle funguje. Často se hledáme celý život. A jsou lidi, který k tomu ani nedojdou.

Rok jste zkoušeli počít miminko, a když se to nepovedlo, začali jste to řešit s lékaři?

To byla vlastně moje iniciativa. Já jsem se po roce rozhodla, že když to nejde, tak bychom si měli dojít aspoň na vyšetření, abychom zjistili, jestli nemáme nějaký problém. V tu dobu jsem si hodně o tomhle tématu četla na internetu, kde se většinou doporučovalo po roce někam zajít. Tehdy jsme šli do jednoho centra asistované reprodukce a prošli jsme si základní vyšetření, ale v podstatě se s námi nikdo moc nechtěl bavit, protože mně bylo 30, takže jsem pro ně byla relativně mladá. Nebo aspoň tak jsem to vnímala.

Jakou léčbu jste podstoupili?

Absolvovali jsme inseminaci, asi dvakrát nebo třikrát. Pamatuju si okamžik po tý první, kdy mi zavolala sestřička. Byli jsme zrovna v nákupním centru s mým tehdejší manželem a ona mi zavolala a řekla mi, že to s inseminací nevyšlo, že dělali krevní rozbor a že nejsem těhotná. A to pro mě bylo strašný. To, že mi to někdo oznámil po telefonu. Byla jsem v obchodě mezi lidma. Cítila jsem se, jako bych tam najednou stála nahá. Samozřejmě nikdo nemohl slyšet, co mi řekli, ale mně připadalo, že mi sdělili strašně intimní informaci, teď jsem obklopená těma lidma a jediný, co se mi chtělo, bylo brečet. Jenže tam jste mezi stovkama lidí. Bylo to hrozný. Takže nějaký takový pokusy byly na začátku.

A vždycky tam byla ta velká naděje. Aspoň na začátku, tam byla velká naděje...

Když jsme šli na ten první pokus, tak jsem měla pocit, že to určitě vyjde. Nevím proč. Možná, že člověk věří autoritě toho lékaře. Ale neměla jsem dostatečný informace, nevěděla jsem, že to většinou nevyjde, že ta pravděpodobnost je malá. Zvláště u těch inseminací.

Museli vás lékaři hormonálně stimulovat?

I při inseminaci se provádí hormonální stimulace. Měla jsem pocit, že cítím oba vaječníky, hrozně mě bolelo břicho. Nebylo mi fyzicky dobře. A to vám taky nepřidá.

„Když jdete na první pokus, věříte tomu, máte takový to nadšení, ale když to nevyjde, tak je to pád do hrozný hloubky, ze který se člověk dlouho škrábe nahoru. Ten první neúspěch byl zásadní. Najednou pochopíte, dojde vám ten fakt, že se to nemusí povést.“

Myslím, že po tom prvním neúspěchu mi poprvé došlo, že... A to je strašnej pocit. V tý době jsem si často přála, aby mi bylo třeba o pět let víc. Že třeba už děti budu mít, nebo že se budu cítit jinak. Jenom jsem si přála nebýt v tý přítomnosti. Bylo to hrozný.

Jak to snášel váš tehdejší manžel?

On se moc snažil. Byl pro mě oporou v tom smyslu, že mi naslouchal, že mě samozřejmě objal, když jsem brečela. Určitě v tomhle směru chápal, že se mi něco děje, ale nemyslím si, že byl schopen se do mě vžít. Ale to samozřejmě člověk ani nemůže očekávat. Já si prostě myslím, že v tu chvíli muž nemůže rozumět tomu, co se ve vás děje. On měl pořád takovou tu obrovskou naději a víru, ale já jsem byla někde jinde.

Když se ta první inseminace nepovedla, tak si myslím, že se ve mně něco změnilo, že jsem začala chápat, že se to možná nestane. Najednou mi můj manžel připadal jako idealista a já že jsem ten realista. Pořád jsem měla pocit, že ty věci, ať jsou sebehorší, musím brát realisticky, že musím nějak přijmout tu realitu. Nechtěla jsem se upínat na nějaký falešný naděje.

Chápu, ona naděje dokáže zraňovat, když o ni opakovaně přicházíme...

Já jsem si tehdy na internetu hledala informace. Hledala jsem, jak se ženy jako já cítí, hledala jsem něco, co by mi nějak pomohlo, protože jsem měla pocit, že jsem úplně zoufalá. Hledala jsem něco, co by mi nějak pomohlo z toho zoufalství najít cestu. Jenže tady na těch serverech jen čtete pořád dokola, jak kdo šel na jaký zákrok, teď čeká 30 dní, 10 dní na něco atd. Prostě to je ještě další cyklus, do kterého se dostanete a který vám vůbec neprospívá, ale ze kterého se nedokážete vytrh-

nout, protože to nějak potřebujete zpracovávat. Potřebujete s tím mít kontakt a hledat nějakou naději.

A ta v těch anonymních debatách není. Taky jsem si tím prošla. Taky jsem tam byla, cítila jsem, že je mi to bytostně nějak nepříjemné, ale jak říkáte, ono vás to nějak vcucává. Chcete s tím být v kontaktu, ale zároveň vás to zraňuje, stále ti mimísci, zase nějaká naděje a ten propad, protože se to nepovedlo a ostatní ho litují... Pro mě to bylo vlastně takové ploché. V tu chvíli člověk potřebuje... Já vlastně nevím, co v tu chvíli člověk potřebuje. Já jsem jenom věděla, že všechno to, co mi kdo nějak říká, tak že to nepotřebuju.

Jo, jo. Ono je to asi hrozně těžký říct.

Ted' zpětně, kdybyste do té doby nahlédla, co byste tehdy potřebovala?

Já jsem v tu dobu potřebovala terapii. Ale takovou, kde bych našla porozumění pro ten můj problém. Já jsem tehdy i na terapii šla, to pak souviselo s tím, co se dělo dál. Potřebujete buď terapii, anebo někoho jako jsem dnes já. Protože možná, kdybych mohla mluvit s někým, kdo je mnohem starší a děti neměl, ale chtěl je, tak by mi to asi hodně pomohlo. Jak mi může porozumět terapeut, který má svoje děti? Já to takhle vnímám nebo jsem vnímala, že by mi nemohl rozumět. Takže možná někdo takovej by mi pomohl.

Co je na tom vlastně k nepochopení? Co žena, která má děti, když mluví se ženou, která děti nemá a chce je, co ta žena nepochopí, co nemůže pochopit ze své pozice matky?

Myslím, že nemůže pochopit to zoufalství a bezmoc.

„Situace, kdy člověk nemůže mít děti a chce je, je vlastně obrovský trauma. A tohleto vás už navždycky změní, i když nakonec třeba děti budete mít.“

To trauma ve vašem životě bylo a něco se ve vás tím změnilo. Určitě vám mohou porozumět i lidi, kteří mají děti, ale musejí to být takoví, kteří zažili nějaký obdobný trauma. Samozřejmě tyhle věci se nedají srovnávat, ale já jsem to tak jistým způso-

bem tehdy vnímala. Měla jsem pocit, že by mi těžko mohl pomoci někdo, kdo neprošel stejným problémem. Dneska bych řekla, že by mi mohl pomoci kdokoliv, kdo v životě prožil nějakou traumatickou situaci a musel se s ní vyrovnat.

Je to zákeřné v tom, že to vlastně není jedna traumatická situace, je to takové nekončící trauma, a to do chvíle, než to člověk někde vzdá, nebo ho dožene věk. Jedním pokusem o otěhotnění to nekončí, protože vy víte, že půjdete na další, a pak ještě na další. Já jsem pořád doufala, že se to někde zlomí, že nakonec otěhotním. A s každým tím neúspěchem se znova projíždělo celý to trauma a projíždělo se ještě hlouběji a hlouběji. Jako když se boříte do písku a nemůžete se odrazit.

Nevím, jestli existuje nějaký takový termín, předpokládám, že jsem si ho teď vymyslela, ale myslím, že je to přesně tak, jak to popisujete, a že by se to dalo nazvat jako chronický trauma. Je to něco, co se pořád dokola opakuje. A proto to přirovnávám k nemoci, k závažným nemocem, protože já jsem se tak opravdu cítila. Když jste dlouhodobě nemocná, tak je to podobný. Hrozně dlouho se to táhne, vy na to berete nějakou medikaci, ale nikdy nevíte, jestli se uzdravíte. A ta naděje, to je v tom celým problémem obrovský téma. Myslím si, že celý to skončilo vlastně až ve chvíli, kdy jsem konečně tu naději pustila...

Teď mám takový slabší okamžik, že mi vyhrkly slzy do očí... je vidět, že tohle je ten bod, ke kterému bylo strašně těžké se dostat... Vy roky bojujete a držíte tu naději, vy ji nechcete pustit. Roky...

Nemyslím si, že sem dojde každý, protože já mám za sebou obrovskou práci sama na sobě a obrovský vnitřní posun, ale trvalo to dlouho a hodně to bolelo, protože si musíte zpracovat i spoustu jiných věcí.

„A nakonec zjistíte, že se prostě musíte znova narodit. A pustit tu naději. Ve chvíli, kdy to uděláte, kdy konečně tu odvalu najdete, tak si myslím, že přijde okamžik úlevy. A nejenom úlevy. Začnete vidět jiné příležitosti a ono vám to vlastně teprve umožní žít. Žít šťastně. Protože do té doby, dokud se té naděje držíte, tak nemáte už sílu na to, abyste viděla další věci. A je to i hrozně vysilující.“

Takže nejenom, že to pro mě byla velká změna v tom, že jsem se s tím smířila, ale že jsem i najednou začala žít neuvěřitelně plně život. Najednou jsem začala vidět život jinými očima a začala jsem se soustředit sama na sebe, nechala jsem se přitahovat věcmi, který mě nějak chtějí. Nechala jsem se vést a začala jsem zjišťovat, že to, jak žiju, je neuvěřitelný a opravdu krásný. Sice to není život, který jsem si v minulosti představovala, ale je to šťastný život a je to hlavně osvobození od té touhy, od té naděje.

I přes všechno to, o čem mluvíte, otěhotněla jste někdy, třeba jen na krátkou dobu?

Při nějakým druhým nebo třetím pokusu o inseminaci se mi stalo, že jsem po menstruaci nepřestala krvácet. Krvácela jsem pořád dál a zároveň mi dávali hormonální stimulaci. Říkala jsem jim v nemocnici, že krvácím, ale doktorka řekla, že budeme pokračovat. Pak jsem měla jít nějaký ten 14. den cyklu na inseminaci a tehdy doktorka ten zákrok přerušila vzhledem k těm mým potížím. A já jsem ten měsíc otěhotněla. Ale nebylo to na základě inseminace, ta neproběhla, bylo to asi díky té hormonální stimulaci.

Měla jsem pocit, že v té nemocnici jsem jim úplně jedno. Těhotenství se potvrdilo z krve, ale hned nato jsem potratila. Potom jsme se půl roku nemohli ani pokoušet a já jsem se rozhodla, že zkusíme jiné centrum a přešli jsme k Apolináři. A tam jsme měli nějaké dva další pokusy. Byla jsem tam spokojenější. Chovali se k nám hezky, ale prostě pořád máte pocit, že jste nějaké zvíře a něco do vás vpravujou.

Měla jsem pak zdravotní problém, objevila se mi cysta a můj gynekolog mě poslal právě k Apolináři, aby mi ji odoperovali. A tam ve mně nastal zlom. Byla jsem tehdy na pokoji se dvěma ženami. Já jsem šla na odstranění cysty, ale ony tam byly na IVF. Povídky jsme si a ony mi říkaly o sobě, jak je to náročný, jak jsou ve stresu... Jedna vyprávěla, že se jí rozpadá partnerství. A já jsem tam tehdy ležela s tou cystou a z těch žen vycházel strašný smutek. A mně připadalo zásadní to, že se té jedné rozpadá partnerství, ale i tak se pokouší o miminko. To mně vlastně připadalo hrozný. Ne, že bych jí nějak soudila, to vůbec ne, ale mně to přišlo strašně smutný a...

... je to vlastně absurdní, když se do toho rozpadá jejich vztah.

Už by dítě asi mít neměli, když se mezi nimi něco děje. Tehdy jsem si uvědomila, že takhle nechci skončit, že tam v tom Apolináři nechci znova ležet, na tý posteli, jak tam jsou ony. Nějak jsem si uvědomila, že tohle už nechci. Cystu mi

odstranili, vrátila jsem se domů a potom už jsem nikdy na žádný zákrok s tehdejší manželkou nešla.

To je docela podstatné, že jste najednou viděla, jak by to možná dopadlo, kdybyste v tom pokračovala.

Říkala jsem si, že tohle bych přece nechtěla, že to nedává vůbec smysl. Aniž jsem si to tehdy byla schopná přiznat, tak někde v hloubi jsem věděla, že ten můj vztah se taky rozpadá.

Co se ve vás odehrávalo, s jakými pocity jste v té době žila?

Tehdy ve mně byly strašně protichůdné pocity. Na jednu stranu já a můj bývalý manžel jsme moc chtěli miminko, my jsme opravdu byli takovej hrozně dobrý pár, jenomže najednou už to nebylo. Byla jsem v úplně jiný situaci a byly tady ty rozporuplné pocity, že to strašně chci, ale že už absolutně nechci tuhle bolest. Myslím, že mě to úplně rozervávalo na kusy. Na jednu stranu jsem to opravdu chtěla a na druhou už jsem to vůbec nechtěla, protože právě po tom potratu už to u mě dosáhlo vrcholu bolesti.

Ona se ještě někdy kolem toho narodila moje neteř, a to bylo pro mě... Já svoji neteř naprosto miluju! Ale protože se narodila právě v tu nejtěžší chvíli a já mám pocit, že tehdy jsem to... No, obřečela jsem to a bylo to strašný. Pak jsem za to ještě několik let cítila vinu, že jsem brečela, když se ona narodila. Tehdy k mým rodičům přijel manžel mojí sestry, abychom to oslavili, a já jsem asi dvě hodiny brečela. To bylo hrozný.

Před ním?

Ne, já jsem potom odešla, nezvládla jsem to. My jsme o tom nikdy nemluvili, ale myslím, že to chápal. Mám pocit, že ten půl rok si ani nepamatuju, že jsem v tu dobu byla úplně mimo. Já jsem si i domluvila v práci, že budu pracovat jenom na půl úvazku. A v tu dobu, kdy jsem měla volno, jsem hlídala svoji neteř. Byla jsem jako taková opice. Pamatuju si, že jsem viděla nějaký dokument, kde ukazovali, že když opice nemůže mít malý, tak se někdy začne starat o jiný malý opičky v tlupě. Takže já jsem si to trochu kompenzovala. Pracovat jsem ale nedokázala. Připadala jsem si, jako když nemůžu vůbec nic, protože jste tím úplně pohlčená. A ta bolest je chronická. Ta je pořád. Ta neodchází.

Vím. Taky jsem byla takhle bolavá.

Asi jak ve mně ty pocity pořád spolu bojovaly, tak jsem byla úplně zoufalá. Měla jsem známou a věděla jsem, že její syn je psychiatr, tak jsem jí tehdy zavolala, a ona mi s ním domluvila schůzku. V mém životě to byl určitě důležitý krok, ale nemyslím si, že to byla dobrá volba. Strašně jsem křičela o pomoc, ale on mi ji nebyl schopen dát. Takže se to celý zase dál prodlužovalo a prodlužovalo.

Křičela jste o pomoc, ale dobrá pomoc od něj nepřišla?

Ano, on mi okamžitě nasadil antidepresiva, ale já jsem je nechtěla, nevěřila jsem, že to je to, co potřebuju.

Nicméně brala jste je nějakou dobu?

Brala jsem je asi dva měsíce. Je pravda, že mi to na začátku pomohlo, ale hodně mě to otupělo. Byla jsem víc v pohodě, všechny ty pocity se ve mně jakoby utlumily, ale tím se nevyřešily. Ony tam pořád byly a byla to jenom taková časovaná bomba, protože přece nebudu brát antidepresiva do konce života, abych byla utlumená a necítila bolest. Člověk nakonec pochopí, že tou bolestí musíte projít. Jako tank. Prostě vám nakonec nic jiného nezbyde, než tomu čelit.

Řekla jste mu, že je nechcete brát?

Už na začátku jsem mu říkala, že antidepresiva brát nechci. A potom jsem měla pocit, že na těch našich sezeních je něco špatně. Úplně nedokážu říct co. Vnitřně jsem věřila, že se opravdu ty věci musí řešit nějak jinak. Sice jsem nevěděla jak, ale věděla jsem, že tohle není ta cesta. Takže po dvou měsících jsem je přestala brát. On mi tehdy za to jakoby vyčinił. A o to víc mě přesvědčil, že už k němu nechci dál chodit. Byla jsem ráda, že jsem to ukončila.

Nebyla v té době žádná kamarádka, rodiče, prostě blízký člověk, který by tu tíhu s vámi mohl nést?

Snažím se vzpomenout si, ale myslím, že ne. Protože moje rodina, moji rodiče o tom vlastně nikdy se mnou ani nemluvili. My nemáme takový vztah. Já se necítím v bezpečí o tom s nimi mluvit. A můj manžel, tehdy jsem to tak vnímala, to nemohl pochopit.

Takže vlastně pocit totální samoty?

Ano. A to bylo poprvé v životě. Já jsem vlastně dneska ráda za to, že jsem došla tady k tomu bodu, protože mě to potom neuvěřitelně posunulo v životě dál. Napros-tá samota, je to jenom na vás. Nikdo vám nepomůže, jste v tom sama a musíte to zvládnout jenom vy. A tehdy jsem odešla do Anglie.

Jak jste k rozhodnutí odejít do ciziny došla?

Já jsem se tehdy zaměřila na to, co bych si v životě přála. Děti mít nebudu, co bych ještě chtěla ve svém životě zažít? Kromě toho, co jiného bych si opravdu tak hluboce přála? Tehdy jsem se dokázala jakoby oprostít od toho manželství a zaměřila jsem se jenom sama na sebe. Řekla jsem si, že to, co jsem si vždycky v životě přála, bylo odjet do zahraničí. Že když mi bylo 16 nebo 17 a někteří moji spolužáci na gymplu měli možnost odjet studovat třeba do Ameriky, tak jsem jim hrozně záviděla. Taky jsem to strašně chtěla. Uvědomila jsem si, že chci tohle. No, a tehdy jsem to řekla mému tehdejšímu manželovi. Ten z toho vůbec neměl radost. Já jsem mu prostě řek-la: „*Chci odjet do Anglie. Co tam budu dělat nevím, ale zaplatím si tam nějaký kurz a třeba tam budu na začátku hlídat děti. Jenom to zkusím, vždycky jsem si to přála, tak to chci udělat.*“

On z toho neměl radost, protože jste jinými slovy říkala, chci jet sama, ane-bo jste ho na cestu přizvala?

Myslím, že jsem mu nedala možnost se mnou jet. Celá ta situace mě dostala do izolace, takže já už jsem od něj byla nějak odpojená, přestože jsem ho měla pořád hrozně ráda.

Víte co? Mně to dává smysl v tom, že v nějakou chvíli, když už je to hodně zlý, tak se člověk musí zaměřit na své přežití, doslova přežití.

Jo, jo, jo.

Aby člověk vůbec mohl být, existovat.

Přesně tak. Pro mě to tak opravdu bylo, prostě jsem to tehdy vnímala jako útěk. Hlavně už nechci být tady v tom, v čem jsem. A hlavně pryč, pryč, pryč. Jela jsem tehdy do Anglie autobusem. Měla jsem před sebou dlouhou cestu, asi 19 hodin,

a hrozně jsem se bála. Cestovala jsem takhle sama poprvé, vůbec jsem nevěděla, jak to tam zvládnou. Moje angličtina nebyla moc dobrá. Měla jsem strach, měla jsem strašný výčitky vůči mému manželovi a měla jsem v sobě velkou bolest. To jsem si tam všechno s sebou vezla. Táhla jsem si to tam s sebou jako nějaké šílencej batoh.

„Ale nějak jsem věděla, že když budu pryč od všech těch těhotných kamarádek a od manžela, který tolik děti chtěl, že mi tam bude líp. Hlavně jsem chtěla být hodně daleko od všech a sama.“

Jo, tomu rozumím. A ty první dny, když jste tam přijela, měla jste něco domluveného, nebo to bylo úplně na blind?

Měla jsem zajištěný kurz angličtiny na tři měsíce a ubytování v nějakém domě mladých křesťanek. Ten dům vedla jeptiška. Já nejsem věřící, našla jsem si to na internetu jako možnost ubytování. A té jeptišce jsem řekla, jaký je můj plán. Ten byl najít si co nejdřív práci, abych měla peníze a mohla si ten kurz třeba i prodloužit. Neměla jsem nějakou vizi, jak dlouho tam chci zůstat. Ta jeptiška mi během tří dnů sehnala práci, takže jsem tam do týdne začala pracovat. Přestěhovala jsem se k nějaké rodině...

Jako au-pair?

... ano. Bylo mi přes 30 a bydlela jsem u nich. Už jsem na to byla trochu „stará“ takhle bydlet s nějakou rodinou. Musela jsem ale nějak začít, jiný možnosti jsem moc neměla, protože jsem dobře neuměla jazyk. Takže tohle byl můj plán. Postupovala jsem podle plánu a vlastně se mi to povedlo. U té rodiny jsem postupně vydělávala peníze a pořád jsem si prodlužovala kurz angličtiny, takže z toho nakonec byl roční kurz. A během toho roku jsem tam našla další pracovní možnosti. Nejdřív jako dobrovolnice, pak placenou práci. Byla to spousta nových impulzů. A najednou jsem byla od všeho pryč a prostě mi to pomohlo. Oprostíte se od minulosti. Mně se tehdy hodně ulevilo.

Musela jste žít v úplně nových podmínkách, a to je spousta řešení, v tom novém světě, takže jste neměla moc čas se tímhle zabývat.

Tam se mi opravdu psychicky ulevilo. S manželem jsme byli dál v kontaktu, ale věci se začaly proměňovat, protože já jsem se začala proměňovat tou zkušeností. Takový výjezd vás vždycky změní a najednou, jak už jsme byli dál od sebe, tak se ty nůžky začaly rozevírat. Už vůbec nepřicházely v úvahu nějaký pokusy, byla jsem prostě v Anglii, a aniž bych si to vlastně uvědomovala, tak jsem si tam začala budovat nový život.

A manželství pomalu končilo...

My jsme se rozvedli poté, co jsem byla asi rok a půl v Anglii. Takže takhle skončilo naše manželství. A později jsem si našla nového partnera. A ten byl o mnoho starší než já a chtěl děti.

Aha.

Dva roky jsem měla od těch myšlenek na děti klid a bylo mi mnohem líp. No, a když jsem byla v novém vztahu, tak samozřejmě na začátku nad tím nijak nepřemýšlíte, spíš se poznáváte, ale pak jsme začali mluvit o dětech. Já jsem mu říkala o mojí minulosti. Že tam asi bude nějaký problém. Tak to nějakou dobu zrálo a on říkal, že bychom si měli dojít na vyšetření. Že i on vzhledem ke svému věku by chtěl vědět, jestli ještě může mít děti. On tehdy měl už dospělou dceru.

A vy jste tou dobou už zkoušeli počít miminko?

Ano, zkoušeli jsme a taky asi rok. A nic. Mně se na to vyšetření moc nechtělo. Pořád jsem k tomu měla strašnej odpor. Snažila jsem se mu to vysvětlit, ale on jak byl starší, tak byl i dominantnější, tak mě k tomu trochu zmanipuloval. Takže jsme na nějakých vyšetřeních byli, ale já jsem k tomu celou dobu měla hodně negativní přístup. Mě to znova stresovalo, znova jsem se dostala do těch stejných stavů, měla jsem pocit, že si procházím úplně tím samým. Mezitím ale začalo v našem vztahu docházet k problémům. V té době se k nám také přistěhovala jeho devadesátiletá maminka. Ona měla demenci, takže to vůbec nebylo lehký.

Byl to Angličan?

Nebyl to Angličan, byl to cizinec. Byl to Ital.

Náš vztah přestával být funkční z mnoha důvodů. Já jsem se tehdy dokonce dostala v těch našich pokusech, vyšetřeních, až někam k odběru vajíček...

To znamená, že jste byla v IVF cyklu.

No, ale já jsem ho nedokončila. Vlastně tím odebráním vajíček to skončilo, já jsem na to přistoupila, že tam půjdeme, ale vnitřně jsem se tomu bránila. Tímhle jsem procházet prostě už nechtěla. Už tehdy jsem věděla, že touhle cestou jít nechci. Ale šla jsem tam a během té procedury jsem se tam rozbrečela. Takže jsme se tehdy dohodli s nějakou paní doktorkou, že v tom určitě pokračovat nebudeme, protože to očividně není to, co chci.

A byl u té domluvy i on?

Ano. A tím víceméně náš vztah skončil. My jsme ještě nějakou chvíli spolu byli, ale ten vztah to naprosto roztrhlo, protože bylo jasné, že on to chce a já ne, a tím pádem jsou naše cesty rozdílné. A možná i to, že jsem se do té situace, za kterou mám stejnou zodpovědnost, nechala vmanipulovat. To prostě nebylo dobré, to nebylo správné partnerství, tam jsme vůbec neměli dojít. Takže to bylo o pár let později. To už mi bylo 35 nebo 36. A mezitím jsem dál žila v Anglii, nějak se tam posouval můj kariérní život. Nacházela jsem nové možnosti a zajímavou práci.

Jakou jste měla v té době práci?

Začala jsem učit češtinu asi půl roku potom, co jsem tam přijela. Nejdřív jako dobrovolník, pak jako učitelka, poté jako vedoucí školní sekce. Měla jsem vystudovanou češtinu, což byla moje obrovská výhoda.

Vystudovala jste češtinu u nás na vysoké škole?

Ano, vystudovala jsem český jazyk a literaturu.

A kde?

V Praze. A nikdy jsem nevěřila, že to bude to, čím se budu v Anglii živit. Nikdy jsem neplánovala učit, protože školství nebylo to, co mě přitahovalo. Ale v Anglii jsem začala učit nejdřív děti, pak dospělé a později se mi otevřela obrovská příležitost a učila jsem i na univerzitě, což bylo prostě úžasné! Dělal mi radost, jak jsou

studenti motivovaní, jak jsou vděční za to, co děláte, a zjistila jsem, že mě to vlastně baví. Takže jsem se tam nakonec živila tím, co jsem vystudovala.

To je skvělý.

Jo. Ale život tam byl těžkej, protože tam samozřejmě není nějaká škola, kde byste mohla učit češtinu od pondělí do pátku, takže jsem učila pro několik institucí a škol, měla jsem soukromé studenty, pořád jsem někam přejížděla, v Londýně je strašná doprava...

Přejížděla jste autem?

Ne, metrem a autobusem. Takže se mi několikrát stalo, že v době zácpy, nebo výluk, jsem jela hodinu a tři čtvrtě ke studentovi, tam jsem ho hodinu učila a pak jsem jela hodinu a tři čtvrtě domů. To bylo strašný.

Musela jste to tak dělat, abyste se tam užívala.

No, musíte prostě žít z více zdrojů. Neměla jsem moc jinou možnost. Ale ze začátku jsem to brala jako takovou výzvu. Únava se dostavila až časem, až když to děláte víc let, tak zjistíte, že to takhle nechcete.

Po tom prvním rozchodu jste byla sama?

Vždycky, když je člověk bez partnera, tak se mu uleví, protože jakmile nemáte partnera, tak ten problém neřešíte. Protože to jste ještě o krok dál. Když nemáte partnera, tak se nemáte o co snažit. No, a pak přišel další partner a vždycky jakoby s tím partnerem se objeví touha mít miminko. Je to přirozená věc.

To znamená, že v té době, kdy jste nikoho neměla, jste si od toho problému mohla úplně odpočinout.

Já jsem to neměla zpracovaný, dokázala jsem si od toho odpočinout, ale nebylo to, že by to ve mně nebylo. A byly konkrétní situace, kdy to ve mně znova vyvolalo ty pocity, jako třeba když v mém okolí někdo otěhotněl. Takže mě to pořád trápilo, jenom mě to netrápilo tak intenzivně a často. Ale neměla jsem to zpracovaný, to určitě ne.